

Positive Psychology Research

Positive Psychology Research

E-ISSN: 2476-3705

Vol. 9, Issue 2, No.34, Summer 2023, P:1-20

Received: 21/01/2023 Accepted: 16/09/2023

Research Article

Predicting Ego Strength Based on God Image, God Concept, Self-Image and Self Concept

Yavar Toopchi: Master's degree in clinical psychology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran

toopchi.yavar@gmail.com

Rasol Roshan Chesli* : Professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran

roshan@shahed.ac.ir

Masoud JanBozorgi: Professor, Department of Psychology, Research Institute of Hawzeh and University, Qom, Iran

psychjan@gmail.com

Abstract

This study aimed to identify the role of God Image, God Concept, self-image and self-concept in ego strength among university students. The method of this research was descriptive and correlational. The participants were 250 university students from Tehran University and Shahed University, which were selected by convenience sampling. God-image/Self-image Questionnaire for Spiritual Interventions and Ego Questionnaire was used to collect data. The data were analyzed using multiple regression analysis. The multiple regression showed that this regression model is significant and the variance percentage of change is significant for the sub-results of hope, will, purpose, competence, fidelity, love, care, and wisdom. Based on the results, the God concept and self-concept predict ego strength and its sub-scales positively. Also, self-image and God image predicted ego strength and its subscales in negatively. These findings show the importance of the discussion of God-oriented spirituality in predicting ego strength

Keywords: god-image, god concept, self-image, ego strength, university student

Introduction

Erikson defines ego strength as the traits that motivate people in successive stages of life. Ego strength encompasses eight qualities of hope, will, purpose, competence, fidelity, love, care, and wisdom (Markstrom et al, 1997; Markstrom & Marshal, 2007). Ego strength is related to

religiosity and spirituality (Robinette & Puffer, 2018). One of the most important variables in spiritual affairs is the discussion of God image, God-concept, self-image, and self-concept (Janbozorgi, 2019). God-image is when we imagine God from experiences and learning or an unrealistic image of God (Janbozorgi &

*. Corresponding author

Sarabadani, 2020) and has an emotional and experimental nature (Moriarty & Hoffman, 2013). In contrast, God concept refers to how God presents himself or the real concept of God (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). Also, self-image is the way we perceive and internalize from the perspective of others, and self-concept is the way we perceive from the inside and is consistent with reality. (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). The present study aimed to investigate the role of God-concept, God-image, self-concept, and self-image in ego strength and its subscales. The research hypothesis was as follows: 1. God image predicts ego strength negatively. 2. Self-image ego strength negatively. 3. God concept predicts ego strength positively. 4. Self-concept predicts ego strength positively.

Methods

This study was an applied study in terms of its aim and descriptive-correlation design. The population of this research included all students of Tehran University and Shahed University of Tehran in the academic year 1400-1401. Convenient sampling was used to select the participants. For the sample size, James Stevens' suggestion in multiple regression analysis is 15 items for each variable (Hooman, 2016). Thus, a number of 250 students from

Shahed University and Tehran University were recruited. To enter this research, people needed to have the following conditions: being a student, agreeing to participate in the research, having patience, and having enough time to fill out the questionnaires. Data collection instruments included God-image and self-image questionnaires for spiritual interventions and ego-strength questionnaires. The participants answered the questions using the questionnaire link on the Risloo website. The data were analyzed using multiple regression with SPSS 26.

Results

The mean and standard deviation of the age of the participants were 58.24 and 5.1. Also, 56% of the participants were women and 44% were men. The distribution of the column graph of the variables was visually almost normal. The regression tests were used as the key statistical procedure.

The model of ego strength's total score based on God-image, God-concept, self-image, and self-concept explained 47.9% of the variance of ego strength changes. Also, due to Durbin-Watson's statistic, the hypothesis of the non-existence of autocorrelation between errors was confirmed because its value was between 1.5 and 2.5. Additional information is provided in Table 1.

Table 1

Summary of Regressions for Variables Predicting Ego Strength

Model	R	R ²	Adjusted R ²	F	Sig	Durbin-Watson
1	0.692	0.479	0.471	56.318	0.000	1.952

According to Table 2, we can see that the standard coefficients of the God-concept were .22, God-image -0.1, self-image -0.33, and self-concept 0.55. Therefore, all of the hypotheses about ego strength total score

were confirmed. That is, God-image and self-image predicted ego-strength negatively, while self-concept and God-concept predicted Ego strength total score positively.

Table 2

Regressions Coefficient of Variables Predicting Ego Strength

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	P
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	78.42	7.77		10.08	0.00
	God-concept	0.98	0.24	0.22	4.03	0.00
	God-image	-0.37	0.20	-0.1	-1.83	0.06
	Self-image	-2.46	0.36	-0.33	-6.70	0.00
	Self-concept	2.95	0.28	0.58	10.38	0.00

*P<0.05 ** P<0.01

Also, the research model explained 36.1% of the variance of hope, 31.8% of the variance of will, 37% of the variance of purpose, 31.2% of the variance of competence, 29.1% of the variance of fidelity, 16.6% of the variance of love, 9.9% of the variance of care, 33/5 % of the variance of wisdom. According to the value of the Durbin-Watson regression statistic of all subscales, the hypothesis of the non-existence of autocorrelation between errors in all subscales was confirmed because its value is between 1.5 and 2.5.

According to the regression results, the first hypothesis was confirmed only for the subscales of hope, will, fidelity, and wisdom. The second hypothesis was confirmed in the prediction of all the subscales of Ego strength. Moreover, the third hypothesis was confirmed for the subscales of hope, purpose, competence, fidelity, love, care, and wisdom. The fourth hypothesis was confirmed for all subscales.

Conclusion

The results showed that God-concept and self-concept positively and self-image negatively predicted the total score of ego strength and most of its subscales. God-image negatively predicted some subscales. These findings are in line with the research of Abboud and Idri (2020), Markstrom (1999), James et al. (2020), and Robinet and Puffer (2018). Spiritual identity, which consists of a person's perception of self and God, predicted Erikson's identity, and the correct perception of God and self, which is in the form of conceptual, is a positive predictor, and imaginary perception is a negative predictor (Janbozorgi, 2019). The ego strength and identity are influenced and loyal to the ideology system and value system and religious beliefs. (Markstrom et al., 1997; Markstrom & Marshal, 2007)

In Erikson's view, some ego strengths, such as love and hope, show the satisfactory

relationship of individuals with others and are also related to the individual's satisfaction with God (Robinette & Puffer, 2018) Accordingly, the God-concept and self-concept, which is the real path of a person's perception of self and God, can predict hope and love, which shows a trusting and satisfactory relationship with others. This is because true perception of God and self creates trust and satisfaction (Janbozorgi, 2019). In other words, the God-concept and self-concept cause the formation of a healthy and real identity, while the God-image and self-image cause the formation of an imaginary and unhealthy identity. Therefore, on this basis, God-concept and self-concept predict ego strength and its sub-scales positively while self-image and God-image predict it negatively (Janbozorgi, 2019).

The limitations of the current study included the online data collection due to the Covid-19 pandemic and the fact that the research was carried out with a university student sample. Also, one of the suggestions of the present study is to retest the hypotheses in non-virtual conditions and with the presentation of pencil and paper questionnaires among non-student samples.

Ethical Consideration

Compliance with Ethical Guidelines: All ethical issues like informed consent and confidentiality of participants' identifications were compiled based on the ethical committee of Shahed University.

Authors' Contributions: All authors contributed to the study. The first author wrote the first draft of the manuscript. The second and third authors edited the manuscript and the second author is the corresponding author.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest for this study.

Funding: This study was conducted with no financial support and is part of the M.A. thesis of the first author.

Acknowledgment: The authors thank all participants in the study

پیش‌بینی نیرومندی من براساس خداپنداره، خداپنداشت، خودپنداره و خودپنداشت

یاور توپچی: کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

toopchi.yavar@gmail.com

رسول روشن چسلی*^{id}: استاد گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

roshan@shahed.ac.ir

مسعود جان بزرگی: استاد گروه روان‌شناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران

psychjan@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی نقش خداپنداره/خداپنداشت - خودپنداره/خودپنداشت در پیش‌بینی نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن (امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد) انجام شد. روش این پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. شرکت‌کنندگان ۲۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران و شاهد بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های خداپنداره - خودپنداره برای مداخلات معنوی و پرسشنامه نیرومندی من استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندگانه تجزیه و تحلیل شدند. نتایج حاصل رگرسیون چندگانه نشان دادند این مدل رگرسیونی معنادار و درصد واریانس تغییر برای خرده‌مقیاس‌های امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت، خرد معنی‌دار است. نتایج نشان دادند خداپنداشت و خودپنداشت نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن را با جهت مثبت و خودپنداره و خداپنداره نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن را با جهت منفی پیش‌بینی می‌کند. این یافته‌ها اهمیت بحث معنویت خداسو در پیش‌بینی نیرومندی من را نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: خداپنداره، خودپنداره، خداپنداشت، نیرومندی من، دانشجو

رابطه مثبت معنادار دارد (Markstrom & Kalmanir, 2001, Markstrom & Marshal, 2007).

با توجه به این مطالب، نیرومندی من اهمیت زیادی در بحث سلامت روان دارد. نیرومندی من از ۸ ویژگی ساخته شده است؛ این هشت ویژگی از مراحل تحول روانی اجتماعی به وجود می‌آید. نظریه تحولی اریکسون بر این پایه استوار است که در هر مرحله، فرد با یک تعارض روانی اجتماعی روبه‌رو می‌شود و اگر بتواند از این مرحله سالم عبور کند، در این صورت یک سازه روانی ایجاد می‌شود (feist et al., 2013). در هر مرحله، نیروی اضدادی نیز وجود دارد؛ برای مثال، امید در مقابل کناره‌گیری است و در برابر اعتماد یک بی‌اعتمادی وجود دارد (Markstrom et al., 1997). این هشت ویژگی عبارت‌اند از: ۱- امید؛ امید ضروری‌ترین و پایدارترین نیرو و ویژگی من است (Markstrom & Marshal, 2007) و برای زندگی اجتماعی افراد اساسی است (Markstrom et al., 1997) و اولین نیروی من است (Sekowski, 2020) و بر پایه اعتماد شکل می‌گیرد (Kesavelu et al., 2021). امید توسط مادری ایجاد می‌شود که به نیازهای کودک، حساس است و علاوه بر شیردادن، مراقبت و احساس دوست‌داشتن را به کودک منتقل می‌کند که سبب اعتماد اولیه سبب ایجاد امید در زندگی می‌شود (Zhitnik, 2014). این نیرو با پاسخ‌دهی و ارضای نیازها و تسکین وحشت‌های دوران کودکی محقق می‌شود (Sekowski, 2020). نیروی ضد امید، کناره‌گیری است (Markstrom et al., 1997). امید یک انتظار است که فرد حتی اگر در شرایط مناسب برای ناامیدی هم باشد، امید به اتفاق خوب را از دست نمی‌دهد. امید به کودک این امکان را می‌دهد که با چالش‌های جدید، به سمت دنیای بیرون حرکت کند (Khairani & Maemonah, 2021). ۲- اراده: اراده برای زندگی و یک‌پارچگی من، مهم است. منظور از اراده، توانایی انتخاب آزاد و خویش‌نمایی است

مقدمه

نیرومندی من یک ویژگی شخصیتی است که مبتنی بر نظریه تحول روانی - اجتماعی اریکسون است. اریکسون نیرومندی من را این چنین تعریف می‌کند که نیرومندی من صفاتی است که در مراحل متوالی زندگی به انسان انگیزه می‌دهد. نیرومندی من به داشتن ۸ ویژگی برای انسان گفته می‌شود که در مراحل تحول روانی اجتماعی به وجود می‌آیند؛ این ۸ ویژگی عبارت‌اند از: امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد (Markstrom et al., 1997, Markstrom & Marshal, 2007). با توجه به این رویکرد، هویت من احساس آگاهانه از خود است که از طریق تعاملات اجتماعی ایجاد می‌شود و رفتارها و باورهای ما را تا آخر عمر هدایت می‌کند (Kesavelu et al., 2021). نیرومندی من از فائق آمدن بر بحران‌های تحولی و گذار موفق از یک مرحله به مرحله بعدی در تحول روانی - اجتماعی است (Besharat et al., 2016).

نیرومندی من با شاخص‌های بلوغ و سازگاری روانی اجتماعی مانند حرمت خود، تحول شناختی اجتماعی من، منبع کنترل، سبک‌های مقابله‌ای، نگرانی همدلانه، عاطفه مثبت، پریشانی شخصی، حمایت اجتماعی، سازگاری تحصیلی، برون‌سازی و درون‌سازی مرتبط است (Gfellner, 2016). پژوهش‌ها نشان می‌دهند نیرومندی من بر بهزیستی روانی افراد اثرگذار است (Ataet et al., 2021). اگر مراحل نیرومندی من به درستی تحول نیابند و مشکلاتی در این زمینه باشد، می‌تواند سبب افزایش جداسدن کودکان از خانواده و خشونت در آنها شود (Kaiser, 2020). هویت در رویکرد اریکسون از مراحل تحول من (روانی - اجتماعی) شکل می‌گیرد. در پژوهش مارکستروم هویت رشدیافته با نیرومندی من

(1997, al., 5- وفاداری: وفاداری یعنی توانایی حفظ وفاداری آزادانه با وجود تضادهایی اجتناب‌ناپذیری که نظام‌های ارزشی دارند. وفاداری از ویژگی‌های من است که اریکسون بیشتر از ویژگی‌های دیگر درباره آن صحبت کرده است. دو ویژگی مهم وفاداری، تعهد و صداقت است (Markstrom et al., 1997). وفاداری را می‌توان از طریق نمایش تعهد و وفاداری نسبت به نهادهای ایدئولوژیک مشاهده کرد (Markstrom & Marshal, 2007). جامعه نیز باید نهادهای ایدئولوژیک را مهیا کند تا هویت شکل بگیرد. نیروی ضد این ویژگی، انکار نقش و هویت است (Markstrom et al., 1997). وفاداری باعث ایجاد احساس یکپارچگی و انسجام از خود می‌شود و این حالت انسجام در هویت، تا آخر عمر پایدار می‌ماند (Kesavelu et al., 2021). 6- عشق: عشق برگزیده و فعال که پیش‌فرض وفاداری دارد. وفاداری می‌تواند تعهد فرد را نسبت به منابع ایدئولوژیک حفظ کند و عشق توانایی تعهد به روابط متقابل و معنادار بین افراد است. نیروی ضد این ویژگی، انحصار است (Markstrom et al., 1997). 7- مراقبت: مراقبت ادامه عشق است؛ اما به گونه‌ای گسترش یافته است که محصولات و ایده‌های افراد را هم شامل می‌شود. می‌توان گفت وفاداری، عشق و مراقبت هر سه به نوعی تعهد هستند؛ اما تفاوت اینها در این است که در وفاداری تعهد به آرمان‌ها و نهادهایی تعلق می‌گیرد که برای نظام ارزشی فرد، مهم است. درباره عشق، تعهد به افراد مهمی است که فرد به آن افراد علاقه دارد. مراقبت تعهد گسترده‌تری است نسبت به آنچه فرد به آن اهمیت می‌دهد و انجام آن برای فرد، اهمیت دارد (Markstrom & Marshal, 2007). مراقبت اعم از مراقبت از تولد و پرورش نسل‌های بعد و همچنین، پرورش ایده‌ها و خلاقیت است (Sekowski, 2020). نیروی ضد این موضوع، طردشدن است (Markstrom et al., 1997). 8- خرد: خرد ویژگی آخر من است که از یکپارچگی

(Markstrom & Marshal, 2007). منبع اراده بلوغ زیست‌شناختی است که کودک می‌تواند کارهای خود را به صورت مستقلی انجام دهد؛ مانند کنترل ماهیچه شکم خود، روی پا ایستادن، استفاده از دست‌ها و ... (Khairani & Maemonah, 2021). این ویژگی من با عدالت در فرزندپروری، تصورات فرامن، کنترل تکانه و خودکنترلی مرتبط است (Markstrom & Marshal, 2007). اجبار و تکانشگری ضد این ویژگی است که ناکامی در سوق دادن کودک به سمت خودمختاری، احتمال تسلط آن را افزایش می‌دهد (Markstrom et al., 1997). اراده، مبتنی بر استقلال شکل می‌گیرد و در دوره‌ای شکل می‌گیرد که کودک اولین تصمیم‌ها درباره اینکه از زندگی چه می‌خواهد را می‌گیرد (Kesavelu et al., 2021). 3- هدف: هدف به معنای شجاعت برای تجسم و تعقیب اهداف ارزشمند، بدون شکست خیال‌های کودکانه و خنثی کردن و ترس از مجازات است (Markstrom et al., 1997). اریکسون مرحله‌ای که هدف ایجاد می‌شود را مرحله ترس برای زندگی می‌نامد که مسیر سلامت هدف را برای فرد ایجاد می‌کند (Sekowski, 2020). هدف، شجاعت رویاپردازی و دنبال کردن اهداف ارزشمندی است که با گناه یا ممنوعیت تضعیف نمی‌شود (Khairani & Maemonah, 2021). در پیدایش آن بازی و توسعه تعاملات اجتماعی کودکان بسیار مهم است (Kesavelu et al., 2021). ضد این نیرو، بازداری است (Markstrom et al., 1997). 4- شایستگی: شایستگی به فرد این امکان را می‌دهد که آزادانه از توانایی‌ها و هوش خود در تکمیل تکلیف بدون ترس از شکست استفاده کند. شایستگی با سال‌های سن مدرسه مرتبط است. شایستگی در بزرگسالی تبدیل به مهارت (Markstrom et al., 1997) و فرد را در معرض مسئولیت‌ها قرار می‌دهد (Markstrom & Marshal, 2007). نیروی ضد شایستگی سکون و عدم عمل است (Markstrom et

فرد پدید می‌آید و نوعی قدردانی از دانش و تجربه انباشته‌شده زندگی است. خرد شکل خاصی از ایمان است که خلاصه‌ای از امید است و در واقع آخرین شکل امید است. ضد خرد، خواری است (Markstrom et al., 1997). اریکسون خرد را توجه آگاهانه و جدا از خود زندگی در مواجهه با مرگ می‌داند (Sekowski, 2020). نیرومندی من که بر پایه رویکرد اریکسون است، با دین‌داری و معنویت در ارتباط است (Robinette & Puffer, 2018). در رویکرد اریکسون، نیرومندی من و هویت در برخی از سازه‌ها به شدت تحت تأثیر نظام‌های ارزشی و ایدئولوژیک افراد است. مذهب و دین‌داری هم نقش مهمی در این موضوع دارد؛ برای مثال، وفاداری که در دوره نوجوانی شکل می‌گیرد، تحت تأثیر بحث دین‌داری و معنویت است (Markstrom et al., 1997). در این رویکرد، تعهدات ایدئولوژی مذهبی، بخشی از تعهدات هویت است (Kerpelman & Pittman, 2018) و مراحل تحول روانی - اجتماعی پتانسیل پیش‌بینی و ارتباط با مباحث روانشناختی مربوط به خدا، امور معنوی مانند بهزیستی معنوی و دین‌داری درونی و بیرونی را دارد (Robinette & Puffer, 2018). معنویت در شکل‌گیری هویت اجتماعی جامعه نیز نقش بسیار مؤثری دارد و هویت اجتماعی تثبیت‌شده، معنویت را به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از خود شکل می‌دهد (James & Pandy, 2020). پژوهش‌ها نشان می‌دهند از مراحل تحول اریکسون، اعتماد، هویت، صمیمیت، زاینده‌گی و یکپارچگی به‌صورت مثبت، رضایت از خدا را پیش‌بینی می‌کند (Robinette & Puffer, 2018). همچنین، نتایج پژوهش مارکستروم نشان دادند مذهب با امید، اراده، هدف، وفاداری، عشق و مراقبت از ویژگی‌های من ارتباط دارد (Markstrom, 1999). کسانی که مراحل تحول هویت اریکسون را سپری کرده‌اند، دین‌داری درونی در آنها بیشتر و دین‌داری بیرونی، کمتر است

(Robinette & Puffer, 2018). دین‌داری بیرونی، دین‌داری غیربالغانه است که دین‌داری و امور معنوی را نه به خاطر خود دین و خود فرد که به خاطر عوامل ثانوی و سود و منفعت عمل می‌کند. این نوع دین‌داری، ارتباط خوبی با سلامت روان و آرامش روانی ندارد. در دین‌داری درونی، فرد به دین‌داری بالغانه و به یک توحید یافتگی رسیده است و دین‌داری فرد به خاطر انگیزه‌های درونی است (Nelson, 2009). در پژوهش عبود و ایدری (۲۰۲۰) هم پایبندی مذهبی با نیرومندی من در ارتباط است. در پژوهش سکوفسکی (۲۰۲۰) هم با توجه به رویکرد اریکسون نگرش افراد به مرگ تبیین شده است.

از مؤلفه‌های مهم در رویکردهای مذهبی و معنوی، ادراک فرد از خدا و خود است. ادراک فرد از خود و خدا، هویت معنوی فرد را سازمان می‌دهد. در رویکرد درمان چندبعدی معنوی هویت معنوی تحت تأثیر این موضوع است (Janbozorgi, 2019).

چهار مفهوم خداپنداشت، خداپنداره، خودپنداشت و خودپنداره به ادراک فرد از خود و خدا مربوط می‌شوند. پنداره^۱ تصور ساختگی و غیر واقعی یک موجود و پنداشت^۲ مفهوم واقعی و تجربه‌شده یک موجود است (Janbozorgi, 2019). با توجه به تفاوت پنداره و پنداشت، خداپنداره تصور غیر واقعی و خیالی فرد از خداست که فرد با توجه به تجارب خود برای خدا ساخته است (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). تصویری که فرد به دلایل مختلف مانند فرافکنی تصاویر والدین به عنوان خدا، از خدا در ذهن خود ساخته و این تصویر در ذهن قابل مدیریت است و فرد می‌تواند بر آن تسلط یافته یا آن را نادیده بگیرد (Janbozorgi, 2019). خداپنداشت مفهومی است که خدا به انسان از طریق عقل و وحی به‌عنوان یک منبع معتبر در دین می‌آموزد و فرد با آموختن، تصویری از خدا را تجربه می‌کند که به

^۲ concept

^۱ image

هشیارانه و منطقی معرفی کرده‌اند و معتقدند این ادراک به جای اینکه تحت تأثیر هیجان فرد باشد، تحت تأثیر آموزش فرد درباره خداست که این آموزش‌ها از آموزه‌های دینی والدین، رهبران معنوی و متون مذهبی گرفته شده‌اند.

از لحاظ ساختار مغز، بین خداپنداشت و خداپنداره تفاوت وجود دارد؛ خداپنداشت بیشتر مربوط به نیم کره چپ مغز و خداپنداره مربوط به نیم کره راست مغز است. نیم کره راست به جنبه‌های غیرکلامی ارتباط و استدلال‌های هیجانی و عاطفی مربوط می‌شود؛ در حالی که نیم کره چپ به عناصر زبانی تمرکز دارد و به جریان خطی استدلال، ارتباط بین علت و معلول و استدلال منطقی مربوط است. با توجه به این مطالب، خداپنداشت که ادراک واقعی و منطقی است، از طریق نیم کره چپ، هیپوکامپ و حافظه آشکار کنترل می‌شود؛ در حالی که خداپنداره که ادراک هیجانی از خداست، از طریق نیم کره راست، آمیگدالا و حافظه ناآشکار و ضمنی کنترل می‌شود (Moriarty & Hoffman, 2013).

در رویکرد اریکسون هم مراحل تحول روانی-اجتماعی، تحت تأثیر پنداشتی شدن و ساخت پنداشتی^۱ خود^۲ است. پنداشتی شدن خود به معنای این است که فرد خود خیالی را که با واقعیت فرد فاصله دارد، کنار می‌گذارد و خود واقعی خود را تجربه می‌کند (James & Pandy, 2020). شکل‌گیری هویت در رویکرد اریکسون براساس افزایش آگاهی نسبت به خود واقعی است (Kerpelman & Pittman, 2018). پژوهش‌ها ماچک هم نشان می‌دهد خودپنداشت و خودپنداره با مراحل تحولی اریکسون و نیرومندی من ارتباط دارد (Hamachek, 1990). پس خودپنداره و خودپنداشت که ادراک واقعی و خیالی فرد از خود است، با مراحل تحولی اریکسون، رشد و نیرومندی من در ارتباط است.

واقعیت نزدیک‌تر است (Janbozorgi, 2019). خداپنداشت ادراکی واقعی‌تر و منطقی‌تر از خداست (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). خودپنداشت مفهوم واقعی فرد از خود است؛ آن‌گونه که از درون تجربه می‌کند و ادراک واقعی فرد از خود است. خودپنداره به معنای تصویری است که بیشتر فرد از قضاوت مدام و تکراری دیگران درباره خود دریافت می‌کند و به مرور آنها را باور می‌کند و تصویری ناهمگون با خود واقعی فرد به نام خودپنداره ایجاد می‌شود (Janbozorgi, 2019). پس در خودپنداره فرد تصویری را درونی می‌کند که دیگران برای او ساخته‌اند؛ حتی اگر این تصویر با خود واقعی آن فرد منافات داشته باشد؛ در حالی که خودپنداشت از تجربه واقعی خود فرد ناشی می‌شود (Janbozorgi & Sarabadani, 2020).

خداپنداره سازه روانشناختی است که احساسات ناهشیار فرد به خدا را نشان می‌دهد. خداپنداره را می‌توان به‌نوعی ناهشیار و دارای ماهیتی هیجانی دانست (Moriarty & Hoffman, 2013). خداپنداره یا تصویر غیرواقعی از خدا با تجارب هیجانی فرد همراه است و تصاویر ذهنی و هیجانی پدر و مادر بیشتر بر آن تأثیرگذار است. این تصاویر غیرواقعی، روابط فرد با دیگران را هم تحت تأثیر قرار می‌دهد و بنابراین، در درمان‌های معنوی وقتی ادراک فرد از خدا واقعی شود، عمل او هم واقعی و معنادار می‌شود (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). می‌توان گفت خداپنداره یک مفهوم غیرواقعی است که تحت تأثیر والدین و مباحثی مانند دلبستگی است و نوعی فرافکنی یا خدای غیرواقعی است که دیگران برای ما ایجاد کرده‌اند؛ اما در خداپنداشت، فرد خودش این تصویر را ادراک و ادراک شخصی و فردیت یافته فرد است (Granqvist & Kirkpatrick, 2008). خداپنداشت به درک شناختی و منطقی فرد از خدا ربط دارد. هافمن و موریارتی (2013) خداپنداشت را ادراکی

^۲ self^۱ conceptual

۲. خودپنداره به‌صورت منفی نیرومندی من و ویژگی‌های آن را پیش‌بینی می‌کند.
۳. خداپنداشت به‌صورت مثبت نیرومندی من و ویژگی‌های آن را پیش‌بینی می‌کند.
۴. خودپنداشت به‌صورت مثبت نیرومندی من و ویژگی‌های آن را پیش‌بینی می‌کند.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: پژوهش از نوع طرح‌های همبستگی و رگرسیون است. جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان تمام مقاطع دانشگاه تهران و دانشگاه شاهد تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ تشکیل دادند. با توجه به پیشنهاد جیمز استیونس به نقل از هومن (۱۳۹۵) در معادلات رگرسیون مبنی بر ۱۵ نفر برای هر متغیر، ۲۵۰ نفر به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس در شرایط پاندمی کرونا انتخاب شدند تا تعمیم‌پذیری بهتری صورت پذیرد. معیارهای ورود به این پژوهش عبارت‌اند از: دانشجوی بودن، رضایت به شرکت در پژوهش، داشتن حوصله و زمان کافی برای تکمیل پرسشنامه‌ها.

ابزار سنجش: پرسشنامه خداپنداره - خودپنداره برای مدل‌خلات معنوی^۱: جان بزرگی و سرآبادانی این آزمون را در سال ۱۳۹۹ ساختند. تعداد گویه‌های این آزمون ۴۰ گویه است. نحوه نمره‌گذاری لیکرت چهار گزینه‌ای از ۱ (کاملاً موافق) تا ۴ (کاملاً مخالف) است. این آزمون چهار زیرمقیاس دارد که عبارت‌اند از: خداپنداره، خداپنداشت، خودپنداره، خودپنداشت. پنداشت تصویر واقعی از خود و خداست؛ در حالی که پنداره تصویر خیالی از خدا و خود است که دیگران برای ما ساخته‌اند. این آزمون نمره کل ندارد. از دو بخش تشکیل شده است که بخش اول ۲۵ سؤال و بخش دوم ۱۵ سؤال دارد. این آزمون چهار زیرمقیاس دارد که عبارت‌اند از: خداپنداره

در درمان چندبعدی معنوی، ناهمگونی پنداره‌ها (ادراک ذهنی و ساختگی فرد) با پنداشت‌ها (ادراک واقعی فرد) زمینه‌ساز آسیب روانی - معنوی است و در روند درمان تلاش می‌شود فرد از پنداره‌ها فاصله بگیرد و به مفاهیم واقعی حوزه ادراکی دست یابد. در صورت ادراک ساختگی فرد از خدا و خود (خداپنداره و خودپنداره)، فرد بحران هویت معنوی را تجربه می‌کند و قدرت مدیریت هیجان‌های منفی را از دست می‌دهد؛ در حالی که با ادراک واقعی از خدا و خود (خداپنداشت و خودپنداشت) هویت معنوی فرد شکل می‌گیرد که در صورت داشتن هویت معنوی فرد در یک فرآیند مشخص، تعریف روشن و واقعی از خود در گستره مبدا و معاد را به دست می‌آورد و این امر سبب نیرومند شدن او می‌شود (Janbozorgi, 2019). این موضوع در رویکرد اریکسون به‌صورت واضح قابل پیگیری است؛ اریکسون هویت فرد و نیرومند شدن فرد را تحت تأثیر وفاداری نسبت به نظام‌های ایدئولوژی و مسیر آسیب را تکذیب‌گری می‌داند. با توجه به پژوهش‌های جیمز و پندی (2020)، هامچک (1990) و کرپلمن و پیتمن (2018) که نیرومندی من اریکسون تحت تأثیر پنداشتی شدن و ادراک واقعی است و همچنین، اهمیت امور معنوی و دینی در رویکرد اریکسون، این سؤال پیش می‌آید که آیا خداپنداره، خداپنداشت، خودپنداره و خودپنداشت، نیرومندی من را پیش‌بینی می‌کند یا نه. با توجه به این سؤال فرضیه‌های پژوهش بر این است که: فرضیه کلی پژوهش: مدل خداپنداره، خداپنداشت، خودپنداره و خودپنداشت، نیرومندی من و ویژگی‌های آن را به‌صورت معنادار پیش‌بینی می‌کند. فرضیه‌های فرعی عبارت‌اند از:

۱. خداپنداره به‌صورت منفی نیرومندی من و ویژگی‌های آن را پیش‌بینی می‌کند.

^۱ God-image / self-image Questionnaire For Spiritual Interventions

است. همچنین، برای تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه از طریق روش چرخش و تکرار واریماکس، شاخص KMO برای خداپنداره مساوی 0/852 و برای خودپنداره 0/754 به دست آمده است (Janbozorgi & Sarabadani, 2020). در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ خداپنداره 0/69، خداپنداشت 0/79، خودپنداره 0/78 و خودپنداشت 0/71 به دست آمد.

پرسشنامه نیرومندی من^۱: مارک استروم و همکاران این پرسشنامه را در سال ۱۹۹۷ ساختند. این آزمون دارای ۳۲ گویه است. نحوه نمره‌گذاری این آزمون به شیوه لیکرتی ۵ گزینه‌ای از ۵ (کاملاً موافقم) تا ۱ (کاملاً مخالفم) است. این پرسشنامه ۸ زیرمقیاس دارد که عبارت‌اند از: امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت، خرد. این آزمون نمره کل دارد که از مجموع نمرات همه هشت مقیاس به دست می‌آید. سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۸، ۲۱، ۲۴، ۲۹ (سؤال ۲۴ و ۲۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). اراده؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از ۱، ۱۲، ۱۵ و ۳۲ (سؤال ۱ و ۱۵ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). هدف؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۹، ۱۶، ۲۲ و ۳۱ (سؤال ۹ و ۲۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). شایستگی؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۵، ۶، ۱۷ و ۱۹ (سؤال ۵ و ۱۷ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). وفاداری؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۱۱، ۱۳، ۲۳ و ۲۶ (سؤال ۲۳ و ۲۶ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). عشق؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۳، ۷، ۲۰ و ۳۰ (سؤال ۳ و ۷ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). مراقبت؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند،

شامل سؤالات ۲، ۴، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۵. عامل دوم، خداپنداشت شامل سؤالات: ۱، ۳، ۵، ۶، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۹، ۲۲، ۲۴. عامل سوم خودپنداره شامل سؤالات از قسمت دوم آزمون: ۱، ۳، ۴، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۴. عامل چهارم خودپنداشت شامل سؤالات از قسمت دوم آزمون: ۲، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵. اعتبار^۱ و پایایی^۲ این آزمون در داخل سنجیده شده است که به این شرح است؛ برای اعتبار صوری این آزمون، ابتدا به صورت کیفی نظر چهار روانشناس متخصص گرفته شده است، سپس برای سنجش اعتبار محتوای کمی این آزمون نظر ۱۰ متخصص گرفته شد و براساس فرمول CVR محاسبه و با جدول لاوشه انطباق داده شد و نمرات بالاتر از 0/62 پذیرفته شدند. پس از آن، برای بررسی CVI براساس شاخص اعتبار محتوای والتس و باسل صورت گرفت. برای این کار، دوباره به ۱۰ روانشناس برای محاسبه CVI ارائه شد و از آنان خواسته شد درباره معیارهای مربوط بودن، ساده بودن و واضح بودن براساس طیف لیکرتی اظهار نظر کنند. پذیرش آیت‌ها براساس نمره CVI بالاتر از 0/79 به دست آمد. در ابتدا سؤالات قسمت اول (خداپنداره)، ۲۷ سؤال بود که دو سؤال ۱ و ۶ به سبب نداشتن نمره CVI بالاتر از 0/79 حذف شد. اعتبار هم‌زمان این آزمون با پرسشنامه ادراک خدا محاسبه شد که همبستگی 0/469 و معنادار گزارش شده است. برای سنجش پایایی، همبستگی آزمون با آزمون مجدد خداپنداره 0/806 و برای خودپنداره برابر 0/582 به دست آمد که معنادار است (در سطح اطمینان ۰/۰۱). در زمینه ضریب همسانی درونی، آلفای کرونباخ کل قسمت اول آزمون، 0/74 و خداپنداره 0/801، خداپنداشت 0/733 گزارش شده است. آلفای کرونباخ کل قسمت دوم آزمون 0/638، خودپنداره 0/745، خودپنداشت 0/522 گزارش شده

^۱ Markstrom's Ego Questionnaire

^۱ validity

^۲ reliability

روش اجرا و تحلیل: با توجه به اینکه پژوهش در شرایط پاندمی کرونا انجام شد، نمونه‌گیری در فضای مجازی و از طریق انتشار اطلاعیه در پیام‌رسان‌ها و گروه‌های دانشگاهی بود. به منظور ملاحظات اخلاقی، توضیحاتی به افراد درباره پژوهش ارائه شد و پس از کسب رضایت آنها و تأکید بر محرمانه‌بودن اطلاعات شخصی و انتخاب آزاد برای انصراف، آزمودنی با استفاده از لینک پرسشنامه‌ها در سایت ریسلو^۲ به سؤالات پاسخ دادند. نتایج با استفاده از نرم‌افزار SPSS26 بررسی آماری شدند. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش تحلیل رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها

۵۶ درصد جمعیت شرکت‌کننده، زن و ۴۴ درصد مرد بودند. توزیع نمودار ستونی متغیرها به‌طور بصری تقریباً نرمال بود. میانگین و انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان به ترتیب 24/58 و 5/01 است. در ادامه برای رسیدن به هدف پژوهش، یعنی پیش‌بینی نیرومندی من (نمره کل) و ویژگی‌های آن براساس خداینداره - خودپنداره، از روش رگرسیون استفاده شد. برای این کار، ابتدا گزارش نتایج رگرسیون نمره کل نیرومندی من، تحلیل و در مرحله بعدی، گزارش نتایج رگرسیون ویژگی‌ها و خرده‌مقیاس‌های نیرومندی من تحلیل شدند. جدول ۱، خلاصه نتایج رگرسیون و پیش‌بینی نیرومندی من براساس مدل متشکل از خداینداره - خداینداشت / خودپنداره - خودپنداشت است. نتایج این جدول نشان می‌دهند مدل خداینداره، خداینداشت، خودپنداره و خودپنداشت معنادار و 47/9 درصد از تغییرات واریانس نیرومندی من را تبیین می‌کند فرضیه کلی پژوهش تأیید می‌شود. همچنین، به خاطر آماره دوربین واتسون، فرضیه عدم وجود خودهمبستگی بین

عبارت‌انداز: ۴، ۱۰، ۱۸ و ۲۸ (سؤال ۱۸ و ۲۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). خرد؛ سؤالاتی که این زیرمقیاس را می‌سنجند، عبارت‌اند از: ۲، ۱۴، ۲۵ و ۲۷ (سؤال ۱۴ و ۲۵ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود). این آزمون نمره کل دارد که از مجموع نمرات همه هشت مقیاس به دست می‌آید. چند تن از شاگردان اریکسون اعتبار^۱ صوری و محتوایی این پرسشنامه را تأیید کردند. اعتبار هم‌زمان این مقیاس نیز با مقیاس‌های مختلف نشان از اعتبار بالای این مقیاس دارد. مارکستروم اعتبار آن با روش ضریب آلفای کرونباخ را 0/68 گزارش کرده است. آلفای کرونباخ گزارش شده برای زیرمقیاس‌های این آزمون بین 0/52 تا 0/84 گزارش شده است. آلفای کرونباخ کل مقیاس هم 0/93 به دست آمده است. اعتبار هم‌زمان آن نیز با ارزیابی پیشرفت هویت، عزت نفس، هدف در زندگی، منبع کنترل درونی و نقش‌های جنسی نشان داده شده است. اعتبار افتراقی آن نیز با همبستگی منفی بین نیرومندی من و ناامیدی، اغتشاش هویت و درماندگی شخصی مشخص شده است (Fathi Ashtiani, 2016, Markstrom et al., 1997,) (Markstrom & Marshal, 2007). الطافی در نمونه‌ای ایرانی، آلفای کرونباخ مقیاس را 0/91 و پایایی دو نیمه‌سازی مقیاس را 0/77 گزارش کرده است (Altafi, 2011). فرم ۳۲ سؤالی نیز از اعتبار مناسبی برخوردار است. مارکستروم آلفای 0/91 را گزارش کرده است. در ایران نیز پژوهش حقیقت آلفای 0/86 گزارش شده است (Fathi Ashtiani, 2016). همچنین، رسول‌زاده طباطبایی و همکاران آلفای کرونباخ فرم ۳۲ سؤالی را 0/86 گزارش کرده‌اند (Haghighat et al., 2009). در این پژوهش هم آلفای کرونباخ نمره کل 0/889 به دست آمد. همچنین، آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌ها عبارت‌اند از: امید 0/74، اراده 0/73، هدف 0/719، شایستگی 0/76، وفاداری 0/71، عشق 0/68، مراقبت 0/63، خرد 0/77.

^۲ Risloo.ir

^۱ validity

خطاها تأیید می‌شود؛ زیرا مقدار آن بین 1/5 تا 2/5 قرار دارد. اطلاعات تکمیلی در جدول 2 ارائه شده است.

جدول ۱

خلاصه نتایج مدل رگرسیون نیرومندی من

Table 1
Summary of Regressions Model for Variables Predicting Ego Strength

مدل	R	R ²	Adjusted R ₂	F	Sig	آماره دوربین - واتسون
۱	0/629	0/479	0/471	56/318	0/000	1/952

شماره ۲، ۳، ۴ و ۵ درباره نمره کل نیرومندی من تأیید می‌شوند؛ یعنی خودپنداره و خداپنداره در جهت منفی، نیرومندی من را پیش‌بینی می‌کند. خودپنداشت و خداپنداشت هم در جهت مثبت، نمره کل نیرومندی من را پیش‌بینی می‌کند.

در جدول 2 ضریب تأثیر هر یک از متغیرهای پیش‌بین و اطلاعات مربوط به آن گزارش شده است. با توجه به نتایج این جدول، ضرایب استاندارد تأثیر متغیر خداپنداشت، 0/22، خداپنداره 0/1-، خودپنداره 0/33-، خودپنداشت 0/55 است. با توجه به این اطلاعات، فرضیه

جدول ۲

ضرایب رگرسیون مدل پیش‌بینی نیرومندی من براساس خودپنداره، خودپنداشت، خداپنداشت و خداپنداره

Table 2
Regressions Coefficient of Variables Predicting Ego Strength Base on Self Image, Self-Concept, God Concept and God Image

مدل	متغیرها	ضرایب استاندارد شده Beta	T	P
۱	خداپنداشت	0/22	4/03	0/00
	خداپنداره	-0/1	-1/83	0/03
	خودپنداره	-0/33	-6/70	0/00
	خودپنداشت	0/58	10/38	0/00

36/1 درصد از واریانس تغییرات امید، 31/8 درصد واریانس تغییرات اراده، ۳۷ درصد واریانس تغییرات هدف، 31/2 درصد واریانس تغییرات شایستگی، 29/1 درصد واریانس تغییرات وفاداری، 16/6 درصد واریانس تغییرات عشق، 9/9 درصد واریانس تغییرات مراقبت، 33/5 درصد واریانس تغییرات خرد را تبیین می‌کند. با توجه به مقدار آماره دوربین - واتسون رگرسیون تمام زیرمقیاس‌ها، فرضیه عدم وجود خودهمبستگی بین خطاها در همه

بعد از ارائه یافته‌های رگرسیون، نمره کل نیرومندی من، پیش‌بینی ویژگی‌ها و زیرمقیاس‌های نیرومندی من براساس تحلیل رگرسیون انجام شد. اطلاعات آماری این هشت زیرمقیاس به صورت یکجا و در دو جدول ارائه شده است.

نتایج رگرسیون زیرمقیاس‌ها نشان می‌دهند پیش‌بینی تمام زیرمقیاس‌ها براساس مدل معنادار بود. نتایج نشان دادند مدل خداپنداره، خداپنداشت، خودپنداره و خودپنداشت

مراقبت معنادار نبوده است. متغیر خودپنداره برای خرده‌مقیاس‌های امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد (تمام خرده‌مقیاس‌ها) معنادار و در جهت فرضیه پژوهش، یعنی منفی است و فرضیه شماره ۳ در تمام خرده‌مقیاس‌ها تأیید می‌شود. متغیر خودپنداشت برای خرده‌مقیاس‌های امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد (تمام خرده‌مقیاس‌ها) معنادار و در جهت فرضیه پژوهش، یعنی مثبت بوده است و فرضیه شماره ۵ در تمام خرده‌مقیاس‌ها تأیید می‌شود. اطلاعات کامل خرده‌مقیاس‌ها خداپنداره/خودپنداره درباره خرده‌مقیاس‌های نیرومندی من در جدول ۳ ذکر شده است. با توجه به این یافته‌ها، هر دو فرضیه درباره نمره کل نیرومندی من، اثبات می‌شود و در بیشتر خرده‌مقیاس‌ها هم این مفروضه‌ها اثبات شده است (جدول ۳).

زیرمقیاس‌ها تأیید می‌شود؛ چون مقدار آن بین ۱,۵ تا ۲,۵ قرار دارد.

ضریب تأثیر خرده‌مقیاس‌های خداپنداشت، خداپنداره، خودپنداره و خودپنداشت بر بیشتر خرده‌مقیاس‌های نیرومندی معنادار و جهت آنها هم در جهت فرضیه تحقیق بوده است. با توجه به نتایج جدول شماره ۳، پیش‌بینی متغیر خداپنداشت برای امید، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد، معنادار و در جهت فرضیه، یعنی مثبت بوده است و در این خرده‌مقیاس‌ها فرضیه چهارم تأیید می‌شود و برای خرده‌مقیاس اراده، مثبت ولی معنادار نبوده است. متغیر خداپنداره برای خرده‌مقیاس‌های امید، اراده، وفاداری و خرد معنادار و در جهت فرضیه پژوهش، یعنی منفی بوده است و فرضیه دوم در این خرده‌مقیاس‌ها تأیید می‌شود و برای خرده‌مقیاس عشق، مثبت و معنادار بوده است. همچنین، برای خرده‌مقیاس‌های هدف، شایستگی، و

جدول ۳

جدول ضرایب رگرسیون مدل پیش‌بینی خرده‌مقیاس‌های نیرومندی من براساس خودپنداره و خداپنداره

Table 3

Regressions Coefficient of Variables Predicting Ego Strength Factors Based on Self Image, Self-Concept, God Concept and God Image

P	T	ضرایب استاندارد شده Beta	متغیرها	متغیر ملاک
0/03	2/13	0/13	خداپنداشت	امید
0/00	-3/76	-0/22	خداپنداره	
0/00	-4/20	-0/23	خودپنداره	
0/00	9/34	0/58	خودپنداشت	اراده
0/59	0/53	0/03	خداپنداشت	
0/02	-2/19	-0/13	خداپنداره	
0/00	-5/29	-0/29	خودپنداره	هدف
0/00	8/78	0/56	خودپنداشت	
0/00	2/74	0/16	خداپنداشت	
0/15	-1/42	-0/08	خداپنداره	شایستگی
0/00	-5/07	-0/27	خودپنداره	
0/00	8/7	0/54	خودپنداشت	
0/01	2/49	0/16	خداپنداشت	
0/92	-0/1	-0/006	خداپنداره	

P	T	ضرایب استاندارد شده	متغیرها	متغیر ملاک
		Beta		
0/00	-4/27	-0/24	خودپنداره	وفاداری
0/00	7/28	0/47	خودپنداشت	
0/00	4/58	0/29	خداپنداشت	
0/06	-1/83	-0/11	خداپنداره	
0/00	-5/11	-0/29	خودپنداره	
0/00	5/24	0/34	خودپنداشت	
0/01	2/54	0/18	خداپنداشت	عشق
0/008	2/66	0/18	خداپنداره	
0/00	-4/2	-0/26	خودپنداره	
0/04	2/06	0/14	خودپنداشت	
0/01	2/44	0/18	خداپنداشت	مراقبت
0/46	0/73	0/05	خداپنداره	
0/002	-3/18	-0/2	خودپنداره	
0/07	1/77	0/13	خودپنداشت	
0/005	2/86	0/18	خداپنداشت	خرد
0/003	-3/02	-0/18	خداپنداره	
0/01	-2/49	-0/13	خودپنداره	
0/00	8/43	0/54	خودپنداشت	

بحث

یافته‌ها همسو با پژوهش عبود و ایدری (2020)، مارکستروم (1999) جیمز و پندی (2020) راینت و پافر (2018) است. همچنین، این پژوهش همسو با نظریه اریکسون و تبیین نظری مارکستروم از این نظریه است (Markstrom et al., 1997; Markstrom & Marshal, 2007). تبیین جانبرگی از هویت معنوی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده بحث نیرومندی من در نظریه اریکسون و هویت در این رویکرد باشد؛ زیرا در رویکرد جانبرگی، هویت معنوی تحت تأثیر خودپنداره - خودپنداشت و خداپنداره - خداپنداشت است (Janbozorgi, 2019). که در این پژوهش، این دو متغیر به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده نیرومندی من در نظر گرفته شده‌اند.

هدف این مطالعه، پیش‌بینی نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن (امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد) براساس خداپنداشت، خداپنداره، خودپنداره و خودپنداشت است. یافته‌های پژوهش نشان دادند پیش‌بینی نیرومندی من و تمام خرده‌مقیاس‌های آن معنادار است و در نمره کل نیرومندی من و بیشتر خرده‌مقیاس‌های نیرومندی من، جهت خرده‌مقیاس‌های خداپنداشت، خداپنداره، خودپنداره و خودپنداشت در جهت فرضیه پژوهش بوده است؛ یعنی خداپنداشت و خودپنداشت جهت مثبت با نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن و خودپنداره و خداپنداره جهت منفی با خرده‌مقیاس‌های آن دارند. این

(Kerpelman & Pittman, 2018) و تحول در دیدگاه اریکسون با پنداشتی شدن خود و ادراک واقعی از خود همراه است (Hamachek, 1990). به همین سبب، خودپنداشت که ادراک واقعی از خود است، می‌تواند آن را پیش‌بینی کند. همچنین، به خداپنداره - خداپنداشت و خودپنداره - خودپنداشت در رویکردهای معنوی و مذهبی مانند درمان چندبعدی مذهبی جانبزرگی تأکید می‌شود (Janbozorgi, 2019). با توجه به این درمان، پنداره تصویر ساختگی و غیرواقعی و پنداشت تصویر واقعی و تجربه‌شده افراد است. این تصاویر هم به حوزه ادراک مبدأ (خدا) و هم به حوزه ادراک خود مربوط‌اند. با توجه به این مطلب، خداپنداره و خودپنداره چون تصویر ساختگی و غیرواقعی و مبتنی بر هیجان‌های دوران کودکی است، پیش‌بینی‌کننده منفی نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن است؛ زیرا مسیر سلامت و واقعی ادراک نیست؛ در حالی که خداپنداشت و خودپنداشت به سبب واقعی بودن، عقلانی بودن، نیرومندی من را به صورت مثبت پیش‌بینی می‌کند. همچنین، ادراک فرد از خود و خدا تأثیر زیادی در هویت معنوی فرد دارد (Janbozorgi, 2019) و هویت معنوی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده هویت در رویکرد اریکسون باشد که مبتنی بر نظام ارزشی و ایدئولوژیکی است (Moriarty & Hoffman, 2013). در صورت ادراک ساختگی فرد از خدا و خود (خداپنداره و خودپنداره) فرد بحران هویت معنوی را تجربه می‌کند و قدرت مدیریت هیجان‌های منفی را از دست می‌دهد؛ در حالی که با ادراک واقعی از خدا و خود (خداپنداشت و خودپنداشت) هویت معنوی فرد شکل می‌گیرد که در صورت داشتن هویت معنوی فرد در یک فرآیند مشخص، تعریف روشن و واقعی از خود در گستره مبدأ و معاد را به دست می‌آورد و این امر سبب نیرومند شدن او و به عبارتی، نیرومندی من می‌شود (Janbozorgi,

در تبیین این بحث باید گفت نیرومندی من و هویت، تحت تأثیر و وفاداری به نظام ایدئولوژی و نظام ارزشی و باورهای مذهبی است (Markstrom et al., 1997, Markstrom & Marshal, 2007)؛ بنابراین، بحث خداپنداشت و خودپنداشت که جنبه سلامت در نظام مذهبی و ارزشی و ایدئولوژی دارد، پیش‌بینی‌کننده در جهت مثبت نیرومندی من است و خداپنداره و خودپنداره که جنبه غیرواقعی و آسیب در نظام مذهبی و ارزشی و ایدئولوژی دارد، پیش‌بینی‌کننده در جهت منفی است (Janbozorgi, 2019). در دیدگاه اریکسون، برخی نیروهای من مانند عشق و امید، رابطه رضایت بخش افراد با دیگران را نشان می‌دهند و با رضایت فرد از خداوند هم ارتباط دارند (Robinette & Puffer, 2018). با توجه به همین مطلب، خداپنداشت و خودپنداشت که مسیر واقعی ادراک فرد از خود و خداست و امید و عشق که رابطه با اعتماد و رضایت‌بخش با دیگران را نشان می‌دهد، می‌توانند پیش‌بینی‌کننده؛ زیرا ادراک واقعی از خدا و خود، اعتماد و رضایت ایجاد می‌کند (Janbozorgi, 2019). همچنین، نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن سبب یکپارچگی هویت من می‌شود و هویت من، آگاهی فرد از خود در تعاملات اجتماعی را نشان می‌دهد (Kesavelu et al., 2021). این انسجام در خود سبب خرد و معنا در زندگی افراد و رضایت از زندگی می‌شود (Robinette & Puffer, 2018). خداپنداشت و خودپنداشت که ادراک واقعی از خود است، می‌تواند انسجام شخصیت و هویت را ایجاد و سبب معنا در زندگی فرد شود (Janbozorgi, 2019). به بیانی، برای شکل‌گیری هویت و نیرومندی من، انجام تعهداتی نیاز است؛ یکی از تعهدات، تعهدات ایدئولوژی مذهبی است که ادراک فرد از خدا و خود در آن نقش دارد (Kerpelman & Pittman, 2018). همچنین، تحول هویت همراه با افزایش آگاهی از خود است

جان‌بزرگی، م. (۱۳۹۸). *درمان چندبعدی معنوی: یک رویکرد خداسو برای مشاوره و روان‌درمانگری (فنون و برنامه‌ها)*، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

جان‌بزرگی، م.، و سرآبادانی، آ. (۱۳۹۹). اعتبار و روایی و ساختار عاملی پرسشنامه خودپنداره - خداپنداره برای مداخله‌های معنوی. *فصلنامه علمی پژوهشی روان‌سنجی*، ۹(۳۳)، ۴۵-۶۲.

https://jpsy.riau.ac.ir/article_1802.html

رسول‌زاده طباطبایی، ک.، حقیقت، ف.، و زاده‌وش، س. (۱۳۸۸). نیرومندی من، شدت درد و خودکارآمدی مربوط به درد در بیماران مبتلا به مالتیپل اسکلروزیس: بررسی نقش متغیرهای واسطه‌ای. *پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۳(۲)، ۶۱-۷۲. <https://www.sid.ir/paper/461273/fa>

الطافی، ش. (۱۳۹۰). *بررسی و مقایسه قدرت ایگو و صفات شخصیتی وابسته به مصرف مواد و مستقل [پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده]* دانشگاه شاهد.

فتحی آشتیانی، ع. (۱۳۹۵). *آزمون‌های روان‌شناختی جلد دوم، بعثت*.

فیست، ج.، فیست، ج.، گک. و رابرتس، ت. (۱۳۹۴). *نظریه‌های شخصیت (ی. سیدمحمدی مترجم)*. روان (سال انتشار به زبان اصلی ۲۰۱۳).

هومن، ح. (۱۳۹۵). *مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت)*.

References

Abood, M.H., & Idri, N. (2020). The Relationship between Religious Commitment and Ego Strength among a Sample of Hashemite University Students. *Educational and Psychological Studies*, 14(3), 398-416. <https://doi.org/10.53543/jeps.vol14iss3pp398-416>

(2019). به عبارت دیگر، در این رویکرد، خداپنداشت و خودپنداشت باعث شکل‌گیری هویت سالم و واقعی می‌شود؛ در حالی که خداپنداره و خودپنداره باعث شکل‌گیری هویت خیالی و غیر سالم می‌شود؛ بنابراین، بر این اساس، خداپنداشت و خودپنداشت نیرومندی من و خرده‌مقیاس‌های آن را در جهت مثبت و خودپنداره و خداپنداره، در جهت منفی پیش‌بینی می‌کنند.

در پایان، شایان ذکر است این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بود که می‌تواند در تعمیم نتایج مشکلاتی ایجاد کند؛ از جمله، مقطعی و از نوع همبستگی بودن طرح پژوهش، نمونه دانشجویی، اجرای آزمون به صورت آنلاین، اجرای آزمون‌ها به صورت خودگزارشی که می‌تواند با بی‌دقتی همراه باشد، اجرای آزمون در شرایط پاندمی کرونا و بررسی نکردن زیرمقیاس‌های برخی از متغیرها، پایین بودن آلفای کرونباخ در خرده‌مقیاس مراقبت و اینکه فرضیه دوم در نمره کل نیرومندی من و برخی خرده‌مقیاس‌ها با احتیاط تأیید شد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود نمونه این پژوهش در نمونه بزرگ‌تر و جمعیت غیر دانشجویی نیز تکرار شود.

منابع

بشارتم، ع، اسدی، م، و تولاییان، ف. (۱۳۹۴). نقش واسطه‌ای استحکام من در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و راهبردهای نظم‌دهی شناختی هیجان. *روانشناسی تحولی: روان‌شناسان ایران*، ۱۲(۴۶)، 107-119. https://jip.stb.iau.ir/article_518857.html

پورمحسنی، ف. (۱۳۹۳). سبک‌های هویت، راهبردهای شناختی تنظیم هیجان و سلامت روانی دانشجویان: مدل معادلات ساختاری. *فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۳(۲۵)، 133-159. https://fasname.msy.gov.ir/article_58.html

- Institute of Hawzeh and University. [In Persian]
- Janbozorgi, M., & Sarabadani, A. (2020). Validity and reliability of factor analysis of god image- god concept for spiritual interventions survey. *Journal of Psychometry*, 9(33), 45-62. [In Persian]
- Kaiser, E. (2020). Violence on street children: Looking through Erikson's psychosocial development theory, *Journal of Health and Social Sciences*, 5(1), 45-52. <https://doi.org/10.19204/2020/v1nc10>
- Kerpelman, J. L., & Pittman, J. F. (2018). Erikson and the Relational Context of Identity: Strengthening Connections with Attachment Theory, Identity. *An International Journal of Theory and Research*, 18(4), 306-314. <https://doi.org/10.1080/15283488.2018.1523726>
- Kesavelu, D., Sheela, K., & Abraham, P. (2021). Stages of Psychological Development of Child-An Overview. *International Journal of Current Research and Review*, 13(13), 74-78. <https://doi.org/10.31782/IJCRR.2021.131320>
- Khairani, K. H., & Maemonah, M. (2021), The Nature of Psychosocial Development in Early Childhood According to Erik Erikson's View, *Jurnal Kajian Gender dan Anak*, 5(2), 151-161. <https://doi.org/10.24952/gender.v5i2.4555>
- Markstrom, C. A., & Kalmanir, H. M. (2001). Linkages Between the Psychosocial Stages of Identity and Intimacy and the Ego Strengths of Fidelity and Love. *An International Journal of Theory and Research*, 1(2), 179-196. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0102_05
- Markstrom, C. A., & Marshal, S. K. (2007). The psychosocial inventory of ego strengths: Examination of theory and psychometric properties. *Journal of Adolescence*, 30(1), 63-79. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.11.003>
- Markstrom, C. A., Sabino, V., Turner, B.J., & Herman, R.C. (1997). The Psychosocial Inventory of Ego Strengths: Development and Validation of a New Eriksonian Measure. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(6), 705-732. <https://doi.org/10.1023/A:1022348709532>
- Markstrom, C. A. (1999). Religious involvement and adolescent psychosocial development. *Journal of adolescence*, 22(2), 205-221. <https://doi.org/10.1006/jado.1999.0211>
- Altafi, Sh. (2011). *Comparing ego strength and personality traits related to substance use and independence*, [Master's thesis Unpublished thesis] in Shahed University. [In Persian]
- Ataei, M., Farhadi, M., & Rashid, Kh. (2021). Developing a structural model for explaining psychological well-being based on ego strength and negative dimensions of time attitude. *Fundamentals of Mental Health*, 23(3), 191-199. <https://doi.org/10.22038/JFMH.2021.18584>
- Besharat, M.A., Asadi, M. M., & Tavalaeayan, F. (2016). Mediating Role of Ego Strength in the Relationship between Attachment Styles and Cognitive Emotion Regulation Strategies, *Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 12(46), 1۱۱۹-۰۷. [In Persian]
- Fathi Ashtiani A. (2016). *Psychological Tests Personality and Mental Health*. Besat Publication
- Feist, J., Feist, G., & Roberts, T. (2013). *Theories of Personality*, (Y Seyed Mohammadi. Trans). Ravan (Original work published 2013). [In Persian]
- Gfellner, B. M. (2016). Ego strengths, racial/ethnic identity, and well-being among North American Indian/First Nations adolescents. *American Indian and Alaska Native Mental Health Research*, 23(3), 87-116. <https://doi.org/10.5820/aian.2303.2016.87>
- Granqvist, P., & Kirkpatrick, L. A. (2008). *Attachment and religious representations and behavior*. In J. Cassidy, P. R. Shaver, J. Cassidy, P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications (2nd ed.)*. Guilford Press.
- Hamachek, D. (1990). Evaluating Self-Concept and Ego Status in Erikson's Last Three Psychosocial Stages, *Journal of Counseling & Development* 68 (6), 677-683. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1990.tb01436.x>
- Hooman, H. A. (2016). *Structural Equation Modeling with Lisrel Applications*, Samt Publication. [In Persian]
- James, J., & Pandey, D. (2020). The Social Dynamics of Spirituality and Youthfulness: A Social Interplay Between Disposition and Process I. *Indonesian Journal of Social and Environmental Issues (IJSEI)*, 1 (2), 122-131 <https://doi.org/10.47540/ijsei.v1i2.53>
- Janbozorgi, M. (2019). *Spiritually Multidimensional Psychotherapy*, Research

- http://www.csiresearch.com/GA_Conference_Proceedings--2018.pdf
- Sekowski, M. (2020). Attitude Toward Death from the Perspective of Erik Erikson's Theory of Psychosocial Ego Development: An Unused Potential. *Journal of Death and Dying*, 84 (3), 935-957. <https://doi.org/10.1177/0030222820921604>
- Sekowski, M. (2020). Does Psychosocial Ego Development Partially Mediate the Association Between Defense Mechanisms and Death Attitude? *Journal of Death and Dying*, 85(3), 716-731. [10.1177/0030222820956734](https://doi.org/10.1177/0030222820956734)
- Zhitnik, A. (2014). Eden and Erikson: psychosocial theory and the Garden of Eden, *Journal of Pedagogy, Pluralism, and Practice*, 6(1), 142-152. <https://digitalcommons.lesley.edu/jppp/vol6/iss>
- Moriarty, G. L., & Hoffman, L. (2013). *God Image Handbook for Spiritual Counseling and Psychotherapy: Research, Theory, and Practice*. The Haworth Pastoral Press
- Nelson, J. (2009). *Psychology, Religion, and Spirituality*. Springer Science + Business Media, LLC 2009.
- Rasoolzade Tabatabai, K., Haghigat, F., & Zadhoosh, S. (2009). Ego Strength, Pain Intensity and Pain Self-Efficacy in Multiple Sclerosis Patients: The Investigation of Mediator Variables. *Journal of Research in Psychological Health*, 3(2), 61-72. [In Persian]
- Robinette, B. H., & Puffer, K. (2018, April 10-12). *Erikson, Adler, and Measures of Spiritual Awareness*, [paper presentation], Center for Scholastic Inquiry International Academic Research Conference in Savannah, Georgia.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی